

IN HET LAND
AMSTERDAM

GEMMA VENHUIZEN

Tweedekansfossiel

Op de veerpont over het IJ las ik over het 3-meter-lange walviskaakbot dat vorig jaar was opgevist in de Oosterschelde. Afkomstig van een allang vergane vinvis, zo leek het, al was de vondst wel érg schoon en wit. Nu was het mysterie ontrafeld: een vroegere medewerker van het teloorgegane Zoologisch Museum had het collectiestuk mee naar huis genomen, en er later alsnog afstand van gedaan. Geen museum dat interesse had, en officiële papieren ontbraken, dus verdween het kaakbeen (toebeho-rend aan een Aziatische omura-walvis) ter hoogte van de Zeeland-brug onder water. Niet om het bot te verdonkeremanen, maar juist in de hoop dat het opnieuw zou worden opgevist – en dan weer geldige papieren zou krijgen, en wellicht een nieuw museumbestaan.

Een tweedekansfossiel, een wanhoopsdaad uit liefde. Al las ik dat er misschien vooral in omdat ik net *Tristan und Isolde* had gezien: met operablik lijkt alles romantisch, tot een gezamenlijke liefdesdood aan toe.

Ik was op weg naar het Azartplein. Ontelbare keren was ik over het IJ gevaren zonder me af te vragen waar die naam vandaan kwam. Een veerpontstop in Amsterdam-Oost, de voormalige eindhalte van tram 10 – meer associaties had ik er niet bij. Althoew: ooit had ik in een naburige feestzaal leren salsadansen van evolutiebioloog Tijs Goldschmidt. („Ik dans altijd op leren zolen, als de vloer te glad is doe ik er cola onder. Dan plakt het beter.”)

Azart, het had me oosters in de oren geklonken, het was vast geen toeval dat het op het Java-eiland lag, naast de Bogortuin en de Sumtrakade. Een verre havenstad misschien?

Maar opeens was er vorige week die uitnodiging voor een documentaire over de Azart. Een honderd jaar oude haringschuit waarmee een theatergezelschap vanaf de jaren negentig de wereldzeeën had bevangen. *The ship of fools*, zo had kapitein-kunstenaar August Dirks het schip omschreven, een knipoog naar het narrenschip uit Plato's gelijknamige

staatkundige allegorie. (Nu, twee millennia later, is de politiek nog altijd een makkelijk doelwit voor scheepsmetaforen: het gezonken schip van Schoof, het superjacht van Jetten met Yesilgöz aan het roer.)

Aanvankelijk had Dirks – denk: Roald Dahls Grote Vriendelijke Reus – een operaschip van de Azart willen maken, Tristan en Isolde op volle zee. „Maar het probleem met die zangers was dat ze geld wilden.” En juist dat was er niet.

Driemaal was de Azart met een vrijwilligersbemanning uitgevaren met als doel nooit terug te keren: de droom van polyglot Dirks was om overal ter wereld theater te maken. In de film treedt hij op in vloeiend Russisch, Spaans, Duits en Nederlands. Kunst, aldus Dirks, is een taal die iederéén verstaat. ‘Azart’ bleek Russisch voor ‘passie’.

Tussen droom en daad lag onder andere een kabel van Nuon in de weg

Maar tussen droom en daad lag onder andere een kabel van energieleverancier Nuon in de weg, per ongeluk kapotgevaren. De zotenschuit moest terug naar Amsterdam, naar de aanlegplaats die tot Azartplein was omgedoopt. Pas na een jarenlange rechtszaak mocht het schip opnieuw uitvaren. Naar Australië – een droom die halverwege de reis in roest opging. De onderkant van de Azart was zo versleten dat hij bijna doorzichtig was; Dirks zelf werd door een tumor noodgedwongen landrot. Er was maar één plek waar het schip kon overleven: op het land.

Als moderne Ark van Noach vormt de Azart nu op het strand van Ecuador een thuishaven voor lokale artiesten. Een tweedekansfossiel, gestrand uit liefde. Wagnier zou er wel raad mee weten.

Gemma Venhuizen is biologieredacteur en doet elke woensdag ergens vanuit Nederland verslag

EU-leiders herdenken in Kyiv met Zelensky de slachtoffers van de oorlog . FOTO EPA

TOETREDING

DNB-baas Sleijpen wil Oekraïne in de EU

Bij zijn bezoek aan Kyiv spreekt Sleijpen zich uit voor het EU-lidmaatschap van Oekraïne. Hij ziet hierin economische en veiligheidsvoordelen.

Bobby Uilen

AMSTERDAM

Olaf Sleijpen, president van De Nederlandse Bank (DNB), heeft zich onomwonden uitgesproken voor toetreding van Oekraïne tot de EU. Dat staat in een toespraak die hij vorige week hield bij de Nationale Bank in Kyiv, en die DNB maandag publiceerde op de website.

„Oekraïne is een integraal onderdeel van Europa. Geografisch, historisch en in de waarden die we delen. Als zodanig zou Oekraïne lid moeten worden van de Europese Unie”, aldus Sleijpen. Dit zou volgens de DNB-president een verandering zijn „die ons allen ten goede zou komen”. „Voor de EU zou Oekraïne militaire capaciteiten en ervaring inbrengen die de Europese defensie aanzienlijk zouden helpen versterken.”

Wat Sleijpen zegt, is in lijn met de consensus in de Nederlandse politiek dat Oekraïne lid moet kunnen worden van de EU. In het coalitieakkoord van D66, VVD en CDA staat: „Oekraïne bevindt zich op een onomkeerbaar pad richting EU en NAVO-lidmaatschap, waarbij de snelheid van toetreding wordt be-

paald door de eigen verdiensten en het voldoen aan de geldende criteria. Nederland biedt Oekraïne hierbij hulp waar dat kan.”

Sleijpen erkent dat toetreding van Oekraïne tot de EU „geen makkelijke weg” zal zijn, maar ziet het als noodzakelijke stap om het land – en de EU – op lange termijn veiligheid te kunnen garanderen. Daarbij ziet hij nog een economisch voordeel: toetreding zou de EU-bevolking met zo’n 45 miljoen mensen doen groeien en zo „de interne markt een impuls geven”.

De uitspraken vallen op door hun politieke karakter. Doorgaans zijn DNB-bestuurders terughoudend met het doen van uitspraken over kwesties die verder reiken dan het monetaire of financieel-economische beleid.

Er moet een duidelijke datum afgesproken worden waarop Oekraïne kan toetreden tot de Europese Unie. Dat zei Volodymyr Zelensky dinsdag via een videoverbinding tegen het Europees Parlement, in een toespraak ter gelegenheid van vier jaar oorlog in Oekraïne. Zonder duidelijke afspraken heeft Rusland volgens de Oekraïense president meer kans om toetreding te voorkomen „door Europa te verdelen”.

Oekraïne is sinds 2022 kandidaat-lid, maar een duidelijke einde van de onderhandelingen is nog niet in beeld. Zelensky heeft gezegd in 2027 te willen toetreden. Daarvoor is nodig dat alle EU-lidstaten akkoord gaan. Een flink aantal landen, waaronder Nederland, wil echter nog geen toezeggingen doen.

NEUROLOGIE

Hersenen van ervaren vogelaars wijken af en werken anders

Bij vogelaars blijken bepaalde hersengebieden anders te zijn. Vogels kijken zou kunnen helpen bij gezond ouder worden.

Nienke Beintema

AMSTERDAM

Zeer ervaren vogelaars, die veel vogelsoorten snel kunnen herkennen, vertonen verschillen in hun brein ten opzichte van niet-vogelaars. Specifieke hersengebieden die belangrijk zijn voor waarneming, aandacht en geheugen zijn bij vogelaars complexer van structuur en ook actiever tijdens een vogelherkenningstaak dan diezelfde hersengebieden bij leken. Dat schreven Amerikaanse onderzoekers maandag in het *Journal of Neuroscience*.

Die hersengebieden leken bij de oudere vogelaars ook relatief minder veroudering te vertonen, hoewel dat statistisch net niet waterdicht was. Het bijbehorende persbericht suggereert dat vogels kijken een goede training is van je waarneming, aandacht en geheugen – en dat het zou kunnen helpen bij cognitief gezond ouder worden.

Het onderzoek past in een lange rij studies naar de effecten van specifieke training op het brein. Schaken, muziek maken, sporten, meertaligheid, denkpuzzels: het zou allemaal ‘goed zijn voor je brein’, je ‘slimmer maken’ of zelfs beschermen tegen dementie. „Maar daar zijn vrijwel altijd kanttekeningen bij te plaatsen”, reageert Wouter Weeda, universitair hoofddocent methodologie en statistiek bij het Instituut Psychologie van de Universiteit Leiden. Hij was niet bij de studie betrokken, maar kan er vanuit zijn specialisatie – statistiek van hersenonderzoek – wel iets over zeggen.

De vraag is of deze hersenveranderingen je ook slimmer of scherper op andere vlakken maken

„Er zijn bij dit soort studies twee zaken relevant”, zegt Weeda. „De eerste is causaliteit. Uit dit type experiment kun je niet afleiden dat het een het ander veroorzaakt.” Het kan ook zijn dat mensen eerder expert worden op een bepaald gebied omdat hun hersenen iets anders in elkaar zitten, merkt hij op. Of dat er een andere onderliggende factor is, bijvoorbeeld dat de vogelaars meer bewogen of minder stress hadden.

Causaliteit kun je wel onderzoeken door twee groepen niet-getrainde proefpersonen langere tijd te volgen, waarbij je één groep intensieve training geeft en de andere niet – maar ze verder wel hetzelfde laat doen. Dan kun je kijken of de mensen in de trainingsgroep wel bepaalde hersenveranderingen vertonen en mensen in de controlegroep niet.

Specifieke hersengebieden die belangrijk zijn voor waarneming, aandacht en geheugen zijn bij vogelaars complexer van structuur. FOTO GETTY IMAGES

Advertentie

AVICENNA
ACADEMIE VOOR LEIDERSCHAPAnders
impact
maken

Leergangen voor Innovatie & Transitie

Leergang Transformerend leiderschap

9-daags programma voor verandermanagers, waarin aandacht is voor strategie en executie van verandering, leiderschap, cultuur, waarden, authenticiteit en jouw eigen rol en leiderschap daarbinnen. Met bijdragen van o.a. mr. Ingrid Walrecht, Jacques Pijl, dr. Monique Dijen, dr. Edwin Kaats en drs. Ivo Brughmans

Leergang Innoverend leiderschap

9-daags programma met drie uitdagende modules i.s.m. Wageningen University & Research, op Strip-S in Eindhoven en een innovatieve roadtrip door België met innovatieve leiders. Voor leidinggevendenden die willen worden uitgedaagd om anders te denken en te doen. Met bijdragen van o.a. Peter Kentie, Igor Byttebier, dr. Willem Peter de Ridder, Evelien Nieuwenburg, dr. Edwin Kaats en Margot Nijkamp.

Meer informatie?

Scan de QR code voor de brochure of bezoek onze website

Kies voor nieuw perspectief:
academievoorleiderschap.nl